



1994 **АФРИКА, РУАНДА**



6 КВІТНЯ

18 ЛИПНЯ

126 ДНІВ



Різанина 5000 людей у монастирі.
Закидання гранатами 20000 людей у культурному центрі.
Знищення протягом одного дня 2000 мирних мешканців,
у тому числі 400 дітей на території школи.

500 00 - 1 000 000 УБИТИХ



20% НАСЕЛЕННЯ
КРАЇНИ

1995 **ЄВРОПА, ЮГОСЛАВІЯ**



13 ЛИПНЯ

22 ЛИПНЯ

9 ДНІВ



Повне ігнорування міжнародних
стандартів з прав людини.
Торгівля внутрішніми органами викрадених.

7 000 - 8 000 УБИТИХ



75% НАСЕЛЕННЯ МІСТА
СРЕБРЕНИЦЯ

Гадаєте, подібні звірства можливі лише за тисячі кілометрів від України?

Міжнародне кримінальне судочинство: від ідеї до її втілення.

У боротьбі з безкарністю за ці страшні вчинки ключову роль відіграла активна діяльність міжнародного співтовариства зі створення трибуналів – спеціальних судів для розслідування найтяжчих злочинів, що сколихнули людство. Однак згодом стало зрозуміло, що створення окремих тимчасових судів для вирішення справ, що стосуються лише одного конфлікту, нераціональне з точки зору витрачених часу та ресурсів. Тому був узятий курс на заснування єдиного міжнародного суду для розслідування найбільш кричущих злочинів.

За створення постійно діючого міжнародного суду з кримінальних справ активно виступили Amnesty International та інші правозахисні організації. Як результат, у 1998 році у Римі (Італія) 120 держав підписали Римський статут (далі - РС). Так був заснований Міжнародний кримінальний суд (далі - МКС).

Римський статут, втім, не був першим міжнародним договором про створення судового органу для переслідування осіб, винних у найтяжчих злочинах. Його попередницею стала Конвенція про заснування міжнародного кримінального суду 1937 року (не вступила в силу). Були й інші пропозиції створити постійно діючу інституцію для притягнення до відповідальності винних у найсерйозніших злочинах. І хоча жодна з них не була реалізована, ці ініціативи створили підґрунтя для заснування МКС – першого постійно діючого світового суду з кримінальних справ.

Тому МКС є одночасно правонаступником і втіленням боротьби світової спільноти проти безкарності за найстрашніші злочини.

Amnesty International бореться за те, щоб усі країни світу долучились до ефективної міжнародної системи правосуддя та розробляли національні механізми для попередження вчинення міжнародних злочинів, хто вчиняє найстрашніші злочини з відомих людству.



WWI
1914

1918



У 1919 рік на Паризькій мирній конференції запропоновано започаткувати міжнародний орган кримінального правосуддя для політичних лідерів, обвинувачених у скоєнні міжнародних злочинів

1919

13 країн у Женеві підписали Конвенцію про заснування міжнародного кримінального суду, яка передбачала створення постійного міжнародного судового органу для перегляду актів міжнародного тероризму

1937



Токійський процес над японськими військовими злочинцями за вчинені злочини проти миру, вбивства, злочини проти звичаїв війни і злочини проти людності

1946 – 1948

Нюрнберзький трибунал — міжнародний судовий процес над колишніми керівниками гтлерівської Німеччини

1945 – 1946



WWII
1939



Генеральна Асамблея ООН вказала на необхідність створення постійного органу для кримінального переслідування осіб, відповідальних за здійснення злочинів геноциду, та інших злочинів аналогічної тяжкості

1948

Генеральна Асамблея ООН утворила підготовчий комітет для розробки Статуту Міжнародного кримінального трибуналу

1955

Уряд Тринідаду і Тобаго звернувся з листом до Генеральної Асамблеї ООН з проханням відновити роботу над питанням про Міжнародний кримінальний суд

1989



17 липня — 120 держав підписали Римський статут, яким було засновано Міжнародний кримінальний суд

1998



Створення Радою Безпеки ООН Міжнародного трибуналу щодо Руанди

1994

Створення Радою Безпеки ООН Міжнародного трибуналу для колишньої Югославії

1993

20 січня — Україна підписала Римський Статут

2000

Станом на 1 вересня 2018 року 123 держави є учасницями Римського статуту, близько 30 держав — в процесі ратифікації Статуту

2018



Станом на 1 вересня 2018 року 123 держави є учасницями Римського статуту, близько 30 держав — в процесі ратифікації Статуту.

Міжнародний Кримінальний суд: поняття та юрисдикція¹

На жаль, конфлікти і трагедії супроводжують людство протягом усієї його історії. Масові убивства, етнічні чистки й інші серйозні порушення прав людини час від часу трапляються в різних куточках світу і зараз, незважаючи на беззаперечні заборони таких діянь за міжнародним правом. Тим не менш, сучасне міжнародне право також дає нам механізми протидії подібним порушенням.

Ми здатні протистояти безкарності та притягнути до відповідальності винних у трагедіях. Переслідування злочинців як на національному, так і на міжнародному рівнях є сигналом, що людство не закріє очі на тяжкі злочини і не зупиниться, доки справедливість не буде відновлено.

Звичайно, міжнародне співтовариство не залишається осторонь. Так, у 1998 році в результаті численних ініціатив і потужної участі Amnesty International та інших правозахисних організацій було підписано РС. Статут увів у дію ефективний механізм для встановлення та покарання винних осіб – Міжнародний кримінальний суд МКС.

МКС – перший постійний міжнародний суд із кримінальних справ, створений на основі міжнародного договору з метою подолання безкарності осіб, відповідальних за найтяжчі міжнародні злочини.

1 Юрисдикція – право суду розглядати конкретні справи. Юрисдикція визначається залежно від діянь (предметна), осіб (персональна), території (територіальна) та часу (часова або темпоральна). Фактично, відповідаючи на запитання про наявність у нього юрисдикції, будь-який суд має проаналізувати, чи має він право розглядати справу щодо певного діяння, вчиненого певною особою на певній території у певний проміжок часу.

Особливості МКС у порівнянні з іншими міжнародними судами



МКС є постійно діючим судом із доволі широкою юрисдикцією.

Ініціювати розгляд справ у Суді може:



Держава-учасниця РС або країна, яка його не ратифікувала, проте визнала юрисдикцію МКС над конкретною ситуацією (що зробила Україна за допомогою двох декларацій).



Рада Безпеки ООН.



Прокурор МКС.

Це відрізняє МКС від нюрнберзького, югославського та руандійського трибуналів. Усі вони були трибуналами *ad hoc*, тобто створеними на конкретний випадок, для розгляду порушень, учинених на одній території та/або в рамках одного збройного конфлікту.



МКС не є частиною жодної міжнародної організації. Це відрізняє його від Міжнародного суду ООН (Міжнародний суд справедливості), який є органом ООН, хоч і діє незалежно.



Міжнародний суд ООН вирішує спори між державами. Завданням МКС є притягнення до відповідальності окремих осіб за вчинення ними найтяжчих міжнародних злочинів.

ЗЛОЧИНИ, ЯКІ РОЗГЛЯДАЄ МІЖНАРОДНИЙ КРИМІНАЛЬНИЙ СУД:



Злочини геноциду.



Воєнні злочини.



Злочини проти
людяності.



Злочини агресії.

Розслідуються МКС з 17 липня 2018 року

ЗЛОЧИН ГЕНОЦИДУ

Термін «геноцид» (грец., лат. «génos» – рід, плем'я, «caedo» - вбиваю) у 1944 році запропонував Рафаель Лемкін, випускник Юридичного факультету Львівського університету. Лемкін вважав, що у міжнародному праві має існувати спеціальна категорія, що позначає переслідування людей через їхню приналежність до певної групи. Згодом, у 1948 році, геноцид було визнано злочином, що грубо порушує норми міжнародного права та завдає великих втрат людству.

Особливими ознаками геноциду, що вирізняють його з-поміж інших міжнародних злочинів, є:



Намір знищити цілком або частково будь-яку національну, етнічну, расову чи релігійну групу

Відповідно до статті 6 РС геноцидом вважається:



Вбивство членів відповідної групи.



Заподіяння серйозних тілесних ушкоджень чи розумового розладу членам відповідної групи.



Насильницька передача дітей з однієї людської групи до іншої.



Заходи, розраховані на запобігання дітонародженню у середовищі такої групи.



Навмисне створення для групи таких умов життя, які розраховані на фізичне знищення її в цілому або в частині.



Відповідальність за геноцид передбачено:

1. Конвенцією про запобігання злочину геноциду покарання за нього 1948 року;
2. Римським статутом Міжнародного кримінального суду 1998 року.

Крім того, відповідальність за геноцид передбачено статтею 442 Кримінального кодексу України, а саме позбавлення волі на строк від 10 до 15 років або довічне позбавлення волі. За українським законодавством заклик до вчинення геноциду карається арештом на строк до 6 місяців або позбавленням волі на строк до 5 років.

Трагічна статистика актів геноциду останніх десятиліть XX - початку XXI століть:

1994 рік – геноцид етнічною групою тутсі (Руанда): знищено, за різними оцінками, до 1 млн. осіб. Міжнародний трибунал щодо Руанди визнав відповідальними за геноцид, зокрема, Жан-Поля Акасу², Жана Камбанду³ (засуджені до довічного ув'язнення), Теонесте Багосору (засуджений до 35 років ув'язнення)⁴.

1995 рік – геноцид у Сребрениці (територія колишньої Югославії): цілеспрямовано знищено понад 8 тисяч боснійських мусульман, здебільшого чоловіків. Міжнародний трибунал щодо колишньої Югославії визнав відповідальними за геноцид, зокрема, Радіслава Крстича (засуджений до 35 років ув'язнення)⁵, Любеша Беара, Вуядіна Поповіча (засуджені до довічного ув'язнення)⁶.

2002 рік – масові вбивства та інші акти насилля, у т.ч. із застосуванням хімічної зброї, у Дарфурі (регіон Судану): вбито понад 300 тисяч людей, знищено 171 село⁷. Наразі проводиться розслідування МКС щодо встановлення факту геноциду (стосовно, зокрема, племен фур, масаліт та захгава)⁸.

2 Дивитися за посиланням: <http://unictr.unmict.org/en/cases/ictr-96-4>

3 Дивитися за посиланням: <http://unictr.unmict.org/en/cases/ictr-97-23>

4 Дивитися за посиланням: <http://unictr.unmict.org/en/cases/ictr-98-41>

5 Дивитися за посиланням: http://www.icty.org/x/cases/krstic/cis/en/cis_krstic_en.pdf

6 Дивитися за посиланням: http://www.icty.org/x/cases/popovic/cis/en/cis_popovic_al_en.pdf

7 Дивитися за посиланням: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/09/chemical-weapons-attacks-darfur/>

8 Дивитися за посиланням: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/WPS%20S%202005%2060.35>

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ

Такі жорстокі злочини справляють серйозний руйнівний вплив на людську особистість, принижують гідність або погіршують стан однієї людини чи групи осіб⁹.

Злочини проти людяності можуть скоюватись як у мирний час, так і під час збройного конфлікту. Для юридичної кваліфікації цих злочинів необхідно довести, що вони є частиною широкомасштабного або систематичного нападу на цивільне населення.

Такі злочини (напади) є не поодинокими випадками, а частиною політики, проведенню якої сприяє чи яку заохочує держава або певна організація¹¹.

Проте за чинним законодавством такі порушення кваліфікуватимуться радше як загальнокримінальні злочини, тому що чинний Кримінальний кодекс України не передбачає суттєвих елементів злочинів проти людяності, зазначених у Римському статуті. Зокрема, в українському законодавстві відсутні кваліфікаційні вимоги щодо систематичності, широкомасштабності порушень та їх підтримки державою чи організацією. Таким чином, діюча редакція Кримінального кодексу України дозволить організаторам і виконавцям державної політики «терору» проти цивільного населення уникнути обвинувачення в одному з найтяжчих злочинів за міжнародним правом.

9 Дивитися за посиланням: <https://www.icc-cpi.int/darfur>

10 Дивитися за посиланням:
<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/WPS%20S%202005%2060.pdf>

11 Дивитися за посиланням:
<https://www.icc-cpi.int/resource-library/Documents/ElementsOfCrimesEng.pdf>

До злочинів проти людяності відносяться (стаття 7 Римського статуту – РС):



Вбивства.



Катування.



Поневолення.



Винищення.



Насильницьке
зникнення людей.



Тюремне
ув'язнення.



Депортація або насильницьке переміщення населення.



Злочин апартеїду
(політика расової дискримінації, сегрегації та гноблення).



Статеве насильство
(зґвалтування, сексуальне поневолення, примушування до проституції, примусова вагітність, примусова стерилізація, інші форми сексуального насильства).

Інші нелюдські діяння аналогічного характеру, що полягають в умисному спричиненні сильних страждань, або серйозних тілесних ушкоджень, або серйозного збитку, завданого психічному чи фізичному здоров'ю.



Відповідальність за злочини проти людяності передбачено:

1. Конвенцією про незастосування строків давності до воєнних злочинів та злочинів проти людяності 1968 року;
2. Конвенцією про припинення апартеїду та покарання за нього 1973 року;
3. Римським статутом Міжнародного кримінального суду 1998 року.

Кримінальна відповідальність за вчинення окремих форм злочинів проти людяності передбачена також Кримінальним кодексом України.

Послідовність розвитку поняття «злочини проти людяності»:

Початок 1940-х років – британський юрист Херш Лаутерпахт, випускник Юридичного факультету Львівського університету, розробляє юридичну концепцію злочинів проти людяності.

1945 рік – сформульована Лаутерпахтом категорія «злочини проти людяності» вперше визнана порушенням міжнародного права, закріплена у Статуті Нюрнберзького військового трибуналу та є одним із пунктів обвинувачення проти нациського керівництва Німеччини.

1954 рік – злочини проти людяності закріплені в переліку міжнародних злочинів згідно з проектом Кодексу злочинів проти миру і безпеки людства.

1968, 1973 роки – скасування строків давності щодо злочинів проти людяності (Конвенція про незастосування строків давності до воєнних злочинів та злочинів проти людяності, Конвенція про припинення апартеїду та покарання за нього).

1996 рік – розгорнуте визначення злочинів проти людяності включене до тексту проекту Кодексу злочинів проти миру і безпеки людства, ухваленого Комісією міжнародного права ООН .

1998 рік – найширше визначення злочинів проти людяності закріплене у статті 7 PC МКС.

ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ

Міжнародні злочини, що є грубими порушеннями законів і звичаїв ведення війни:



Вчиняються під час збройного конфлікту міжнародного та неміжнародного характеру.



Вчиняються учасниками збройних дій та особами, які віддають їм накази.



Полягають, зокрема, у вчиненні злочинних діянь щодо осіб, які не беруть активної участі в бойових діях (цивільне населення, військовополонені, поранені, хворі, медичний персонал, особи зі складу збройних сил, що склали зброю, особи, що зазнали корабельної аварії).



Є умисними.

За РС до воєнних злочинів належать серйозні порушення Женевських конвенцій 1949 року, Додаткових протоколів до них та інших законів і звичаїв, які застосовуються у збройних конфліктах міжнародного та не міжнародного характеру, зокрема, такі діяння (неповний перелік):



Умисне вбивство.



Застосування отрути чи отруєної зброї.



Умисний цілеспрямований напад на цивільне населення, що не бере безпосередньої участі у воєнних діях.



Обстріл чи напад на цивільні об'єкти, що не є воєнними цілями, зокрема на цивільні населені пункти, житлові приміщення, культурні цінності.



Незаконне знищення чи привласнення майна, не виправдане військовою необхідністю.



Умисне вчинення дій, які піддають цивільне населення голоду, як способу ведення війни, умисне створення завад для допомоги.



Вербування дітей віком до п'ятнадцяти* років до складу збройних сил або їх використання для участі у збройних діях.

* А згідно з Факультативним протоколом до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах від 01.01.2000 – до 18 років.



Катування чи нелюдське поводження, у тому числі біологічні експерименти.



Примушування військовополоненого чи іншої особи служити у збройних силах ворожої сторони.



Взяття заручників.



Зґвалтування.



Відповідальність за злочини проти людяності передбачено:

1. Римським статутом Міжнародного кримінального суду 1998 року
2. Гаазькими та Женевськими конвенціями про закони і звичаї війни

Кримінальна відповідальність за вчинення окремих форм воєнних злочинів передбачена також Кримінальним кодексом України. Проте використані у цьому Кодексі формулювання не відповідають ні змісту міжнародних угод, чинних для України, ані сьогоденним реаліям, у яких перебуває Україна (міжнародний збройний конфлікт у зв'язку з тимчасовою окупацією частини території та масові порушення прав цивільного населення на цій території, тривалий збройний конфлікт на сході країни).

Послідовність розвитку змісту та поняття «воєнні злочини»:

22 серпня 1864 року – підписано Конвенцію про догляд за пораненими і хворими солдатами воюючих армій, яка вперше гарантувала недоторканість військово-вих госпіталів, медичного персоналу і права поранених полонених.

1899 рік, 1907 рік - ухвалено Гаазькі конвенції про закони та звичаї ведення війни
Липень 1929 року – підписана у місті Женева Конвенція про поводження з військовополоненими заборонила репресії та колективні покарання військовополонених і визначила правила організації їх роботи.

1945 рік – перше офіційно використано поняття «воєнний злочин» і надано його визначення (стаття 6 Статуту Нюрнберзького трибуналу).

Серпень 1949 року – чотири Женевські конвенції про захист жертв війни визначили перелік діянь, які становлять воєнні злочини. Серед іншого, основними принципами ведення збройних дій за Женевськими конвенціями є:

- 1) гуманно ставитися до осіб, які не беруть активної участі у воєнних діях;
- 2) підбирати поранених і хворих та надавати їм допомогу.

1954 рік - прийнято Конвенцію про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту.

1976 рік – прийнято Конвенцію про заборону військового або будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище.

1977 рік - Додатковими протоколами I і II до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосуються захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, значно розширено перелік діянь, які становлять воєнні злочини.

1998 рік – воєнні злочини, вчинені під час міжнародного та неміжнародного збройних конфліктів, визнані РС міжнародними злочинами, які може розглядати МКС.

ЗЛОЧИН АГРЕСІЇ

Один із найтяжчих міжнародних злочинів, що полягає у плануванні, підготовці, ініціюванні або здійсненні політичним або військовим лідером держави акту агресії, що в силу свого характеру, серйозності і масштабів є грубим порушенням Статуту ООН.



Акт агресії - це незаконне застосування державою збройних сил проти:



Суверенітету.



Територіальної цілісності.



Політичної незалежності іншої держави.



Або в будь-який інший спосіб, що не відповідає Статуту ООН.

У 2010 році на конференції в Кампалі (Уганда) держави-учасниці РС погодили доповнення тексту Статуту визначенням злочину агресії. Це в майбутньому дасть змогу притягувати до відповідальності осіб, винних у цих злочинах.

Дії, які за Кампалійськими поправками можна трактувати як акт агресії.



Вторгнення або напад збройних сил держави на територію іншої держави або будь-яка військова окупація, який би тимчасовий характер вона не носила, що є наслідком такого вторгнення чи нападу, або будь-яка анексія із застосуванням сили території іншої держави або її частини.



Бомбардування збройними силами держави території іншої держави або застосування будь-якої зброї державою проти території іншої держави.



Блокада портів чи берегів держави збройними силами іншої держави.



Напад збройними силами держави на суходільні, морські чи повітряні сили або морські чи повітряні флоти іншої держави.



Застосування збройних сил однієї держави, що знаходяться на території іншої держави згідно з угодою з державою, яка їх приймає, на порушення умов, передбачених цією угодою, або будь-яке продовження їх перебування на такій території після припинення дії угоди.



Дії держави, яка дозволяє, щоб її територія, надана нею у розпорядження іншої держави, використовувалася цією іншою державою для здійснення акту агресії проти третьої держави.



Заслання державою чи від імені держави озброєних банд, угруповань та регулярних сил або найманців, що здійснюють акти застосування збройної сили проти іншої держави настільки серйозного характеру, що це відповідає вищезначеним діям, або її істотна участь у них.

ЯК ІНІЦІЮЮТЬСЯ СПРАВИ У МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ СУДІ?

МКС уповноважений розглядати справу (тобто здійснювати свою юрисдикцію) за наявності хоча б однієї з таких умов:



Звернення країни, яка ратифікувала РС або подала заяву про визнання юрисдикції МКС щодо певної ситуації, до Прокурора Суду з проханням розглянути відповідні порушення.



Звернення Ради безпеки ООН до Прокурора МКС щодо розгляду відповідної ситуації.



Власної ініціатива Прокурора МКС.



Nota bene
Принцип комплементарності

Основним завданням МКС є доповнення, а не підміна національної системи правосуддя. Відтак відповідно до принципу комплементарності (доповнюваності; стаття 17 РС) обов'язок розслідувати найтяжчі міжнародні злочини покладено саме на національні судові системи. МКС може втручатися лише у випадку нездатності або небажання національних судів виконувати свої обов'язки.

Які наразі результати діяльності МКС?



Ситуації, які знаходяться на стадії попереднього вивчення МКС¹²:

Афганістан, Колумбія, Габон (можливі злочини проти людяності, воєнні злочини), Гвінея (можливі злочини проти людяності), Ірак / Об'єднане Королівство (можливі злочини, вчинені військовими Об'єданого Королівства під час збройних дій і окупації в Іраку), Нігерія (можливі злочини проти людяності та воєнні злочини, вчинені під час збройного конфлікту між Боко Харам та Нігерійськими силами безпеки), Палестина (можливі злочини, вчинені на окупованій палестинській території, включаючи східний Єрусалим), Філіппіни (можливі злочини, вчинені під час т.зв. «війни з наркотиками»), Україна (можливі злочини, вчинені на Майдані та інші події за період з лютого 2014), Венесуела (можливі злочини, вчинені в контексті політичних демонстрацій).

Ситуації, щодо яких МКС проводить розслідування¹³:

Бурунді (можливі злочини проти людяності), Грузія (можливі злочини проти людяності, воєнні злочини, вчинені під час міжнародного збройного конфлікту у період між 1 липня і 10 жовтня 2008 року), Центральноафриканська Республіка (можливі злочини проти людяності, воєнні злочини, вчинені внаслідок відновлення насильства у державі у 2012 році), Малі (можливі воєнні злочини), Кот-д'Івуар (можливі злочини, вчинені збройними формуваннями прибічників кандидатів на пост президента після виборів 2010/2011 років), Лівія (можливі злочини проти людяності), Кенія (можливі злочини проти людяності, вчинені після виборів 2007/2008 років), Судан (регіон Дарфур) (можливі злочини геноциду, військові злочини, злочини проти людяності, вчинені озброєними загонами «Джанджа-від», урядовими військами, дарфурійськими повстанцями; Судан — перша країна, щодо чинного президента якої видано ордер на арешт, йдеться про Омара Аль-Башира), Уганда (можливі злочини проти людяності та воєнні злочини в кон-

12 Дивитися за посиланням:
<https://www.icc-cpi.int/Pages/Preliminary-Examinations.aspx>
13 Дивитися за посиланням:
<https://www.icc-cpi.int/Pages/Situations.aspx>

тексті протистояння «Господньої армії опору» та урядових військ), Демократична Республіка Конго (Ітурійський та інші регіони) (можливі злочини проти людяності та воєнні злочини в контексті протистояння між урядовими військами та незаконними збройними формуваннями).

Судовий розгляд МКС провадить щодо:

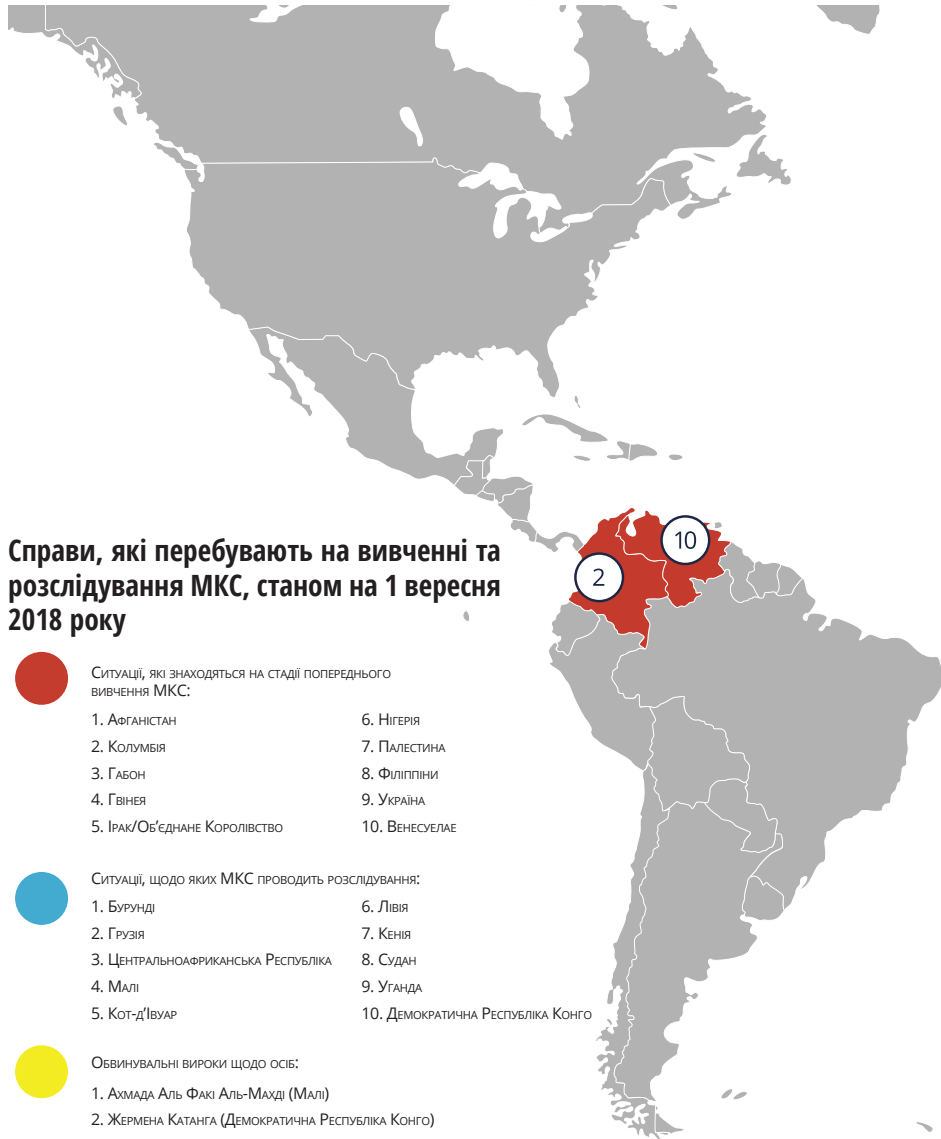
Лорана Гбагбо, колишнього Президента Кот-д'Івуару, та Чарльза Бле Гуде (у справі щодо злочинів, вчинених у цій країні), Жан-П'єра Бемба Гомбо, Еме Кілоло Мусамба, Жан-Жака Мангенда Кабонго, Фіделе Бабала Ванду і Нарциса Арідо (у справі щодо злочинів, вчинених у Демократичній Республіці Конго), Боско Нтаганди, заступника начальника штабу і командира операцій Союзу конголезьких патріотів (у справі щодо злочинів, вчинених у Демократичній Республіці Конго).

Щодо деяких осіб МКС вже постановив обвинувальні вирок-и, а справи перебувають на стадії визначення розміру компенсації жертвам злочинів.

Так, Ахмада Аль Факі Аль-Махді визнано винним у воєнних злочинах, вчинених у 2012 році, а саме: умисних нападах на історичні та релігійні пам'ятки та будівлі, в тому числі дев'ять мавзолеїв і одну мечеть у м. Тімбукту, Малі. Вирок – дев'ять років ув'язнення.

Жермена Катангу визнано винним у вчиненні злочинів проти людяності (вбивство) і воєнних злочинів (вбивство, напади на цивільне населення, знищення майна і грабежі), скоєних у 2003 році під час нападу на село Богор, в регіоні Ітурі у Демократичній Республіці Конго. Вирок – дванадцять років ув'язнення.

Томаса Лубанга Д'іло визнано винним у воєнних злочинах (вербуванні дітей у віці до 15 років і використання їх для активної участі в бойових діях), скоєних у 2002-2003 роках в районі Ітурі у Демократичній Республіці Конго. Вирок – чотирнадцять років ув'язнення.



Справи, які перебувають на вивченні та розслідування МКС, станом на 1 вересня 2018 року



Ситуації, які знаходяться на стадії попереднього вивчення МКС:

- | | |
|-------------------------------|---------------|
| 1. Афганістан | 6. Нігерія |
| 2. Колумбія | 7. Палестина |
| 3. Габон | 8. Філіппіни |
| 4. Гвінея | 9. Україна |
| 5. Ірак/Об'єднане Королівство | 10. Венесуела |



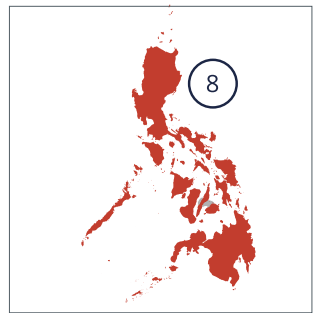
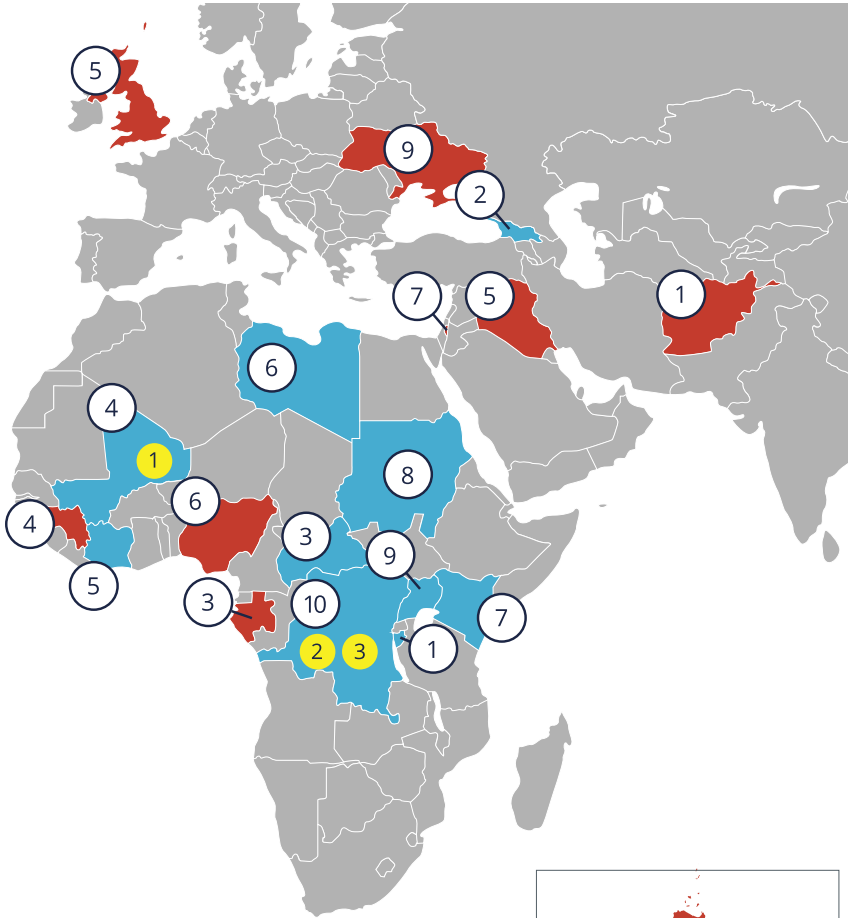
Ситуації, щодо яких МКС проводить розслідування:

- | | |
|-------------------------------------|-----------------------------------|
| 1. Бурунді | 6. Лівія |
| 2. Грузія | 7. Кенія |
| 3. Центральноафриканська Республіка | 8. Судан |
| 4. Малі | 9. Уганда |
| 5. Кот-д'Івуар | 10. Демократична Республіка Конго |



Обвинувальні вироби щодо осіб:

1. Ахмада Аль Факі Аль-Махді (Малі)
2. Жермена Катанга (Демократична Республіка Конго)
3. Томаса Лубанг Діло (Демократична Республіка Конго)



ПЕРЕВАГИ РАТИФІКАЦІЇ РИМСЬКОГО СТАТУТУ ТА НАСЛІДКИ ЙОГО НЕРАТИФІКАЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ.

20 січня 2000 року Україна підписала РС про заснування МКС, проте досі його не ратифікувала.

У зв'язку з цим варто знати про переваги ратифікації РС для України:



Приєднання до боротьби міжнародного співтовариства проти безкарності за найтяжчі злочини.



Можливість брати участь в організаційній роботі МКС у межах Асамблеї держав-учасниць, зокрема щодо підтримки розширення юрисдикції суду щодо злочину агресії.



Підтвердження того, що Україна є відповідальним і надійним партнером на міжнародній арені, який виконує свої міжнародні зобов'язання.



Сигнал проти безкарності, який стримуватиме вчинення найтяжчих злочинів у майбутньому як ззовні, так і всередині держави.



Стимул для правоохоронних органів України ефективно розслідувати, а для судової систем України – ефективно розглядати справи щодо найтяжчих злочинів за міжнародним правом. Станом на листопад 2016 рік це злочини, вчинені на Майдані, у Криму та на Донбасі.

Без ратифікації РС Україна НЕ зможе:



Використовувати всі доступні міжнародні механізми, щоб ефективно протидіяти безкарності за найтяжчі злочини.

Брати участь в обранні суддів та Прокурора МКС.



Приймати бюджет МКС.



Брати участь у роботі Асамблеї держав-учасниць МКС.



Офіційно передати певну ситуацію на розгляд Прокурору Суду, як це передбачено статтею 14 Статуту.

У 2014 і 2015 роках після трагічних подій на Майдані, у Криму та на Донбасі Україна визнала юрисдикцію МКС двома деклараціями. Але саме ратифікація РС дасть Україні можливість повною мірою користуватися всіма перевагами держав-учасниць Статуту.

БАР'ЄРИ ЩОДО РАТИФІКАЦІЇ УКРАЇНОЮ РИМСЬКОГО СТАТУТУ

20 січня 2000 року Україна підписала РС, однак досі не ратифікувала його. Без його ратифікації (тобто спеціальної згоди Верховної Ради України на його обов'язковість) Україна не може повною мірою скористатися перевагами статусу держави-учасниці цього Статуту.

Аргументом для нератифікації стали формальні законодавчі питання та політична воля. Доцільність аргументів щодо нератифікації продовжує викликати багато запитань.

Розглянемо, що саме перешкоджає ратифікації РС:

У 2001 році Конституційний Суд України дійшов висновку, що положення РС (абзац десятий преамбули і стаття 1) не відповідають положенням Конституції України (частинам першій, третій статті 124) у частині доповнення національної судової системи (рішення у справі № 1-35/2001)



Стаття 124 Конституції України.

Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються.

Судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції.



Стаття 1 РС:

Міжнародний кримінальний суд є постійним органом, уповноваженим здійснювати юрисдикцію щодо осіб, відповідальних за найсерйозніші злочини, які викликають стурбованість міжнародного співтовариства, зазначені в цьому Статуті, і доповнює національні системи кримінального правосуддя.

Тобто висловлювалось побоювання, що МКС фактично стане додатковим спеціальним судом, що заборонено Конституцією України. Вирішення цієї колізії було знайдено, і 2 червня 2016 року було нарешті прийнято Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)». Зокрема, статтю 124 Конституції України було доповнено новою частиною (шостою) такого змісту.



Нова редакція статті 124 Конституції України.

Стаття 124. Правосуддя в Україні здійснюють виключно суди.

Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються.

Юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення. У передбачених законом випадках суди розглядають також інші справи.

Законом може бути визначений обов'язковий досудовий порядок урегулювання спору.

Народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних.

Україна може визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду на умовах, визначених Римським статутотом Міжнародного кримінального суду.

Однак якщо сам Закон набирає чинності через 3 місяці з дня, наступного за днем його опублікування, то частина шоста статті 124 Конституції України в редакції цього Закону (тобто частина, що стосується МКС) набирає чинності через три роки з дня, наступного за днем опублікування цього Закону.

Таким чином, ратифікацію РС було відстрочено, як мінімум, до червня 2019 року.

Є побоювання щодо того, що особи, відповідальні за організацію злочинів під час Євромайдану, на території східної України, які підпадають під юрисдикцію МКС, можуть уникнути відповідальності, а натомість притягатимуться або рядові правопорушники, або й взагалі українські військові.

Варто зауважити, що, по-перше, жодний міжнародний чи національний імунітет (недоторканість) підозрюваного не може заважати МКС у розслідуванні обставин (злочинів) — президенти, члени уряду чи парламенту, офіційні представники чи державні, військові діячі можуть бути визнанні винними і притягнуті до відповідальності, достатньо ознайомитися зі списком осіб, щодо яких Суд провадить розслідування або вже постановив вирoki.

По-друге, принципи верховенства права та невідбиркового характеру правосуддя є основою діяльності Суду. Тому критерієм визначення потенційних підозрюваних є ступінь злочинності їхньої поведінки, а не їхня національність, етнічна чи релігійна приналежність. МКС бере до розгляду ситуацію і сам визначає осіб, які можуть бути винними у скоєнні міжнародних злочинів, на основі наявних доказів.

По-третє, МКС розслідує тільки найбільш тяжкі епізоди стосовно найвищої ланки командування, що віддає накази і керує вчиненням злочинів.

ЗАГАЛЬНА СХЕМА* РОЗГЛЯДУ СПРАВИ МКС

ПЕРЕДУМОВИ РОЗГЛЯДУ СПРАВИ (ЮРИСДИКЦІЇ)

1. Чи ратифікувала держава Римський статут МКС.
2. Чи держава подала заяви про визнання юрисдикції МКС?
3. Чи Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй передала ситуацію на розгляд МКС?



ПІДСТАВИ ДЛЯ ПОЧАТКУ РОЗГЛЯДУ СПРАВИ МКС

1. Держава-учасниця передала відповідну ситуацію на розгляд МКС.
2. Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй передала відповідну ситуацію на розгляд в МКС.



ПРОЦЕДУРА ПОПЕРЕДНЬОГО ВИВЧЕННЯ

Аналіз усіх наявних фактів і матеріалів:

1. Чи має МКС юрисдикцію щодо справи?
2. Чи є ситуація прийнятною для розгляду в МКС?
3. Чи відповідатиме повноцінне розслідування інтересам правосуддя?



Відмова ініціювати розслідування



Перехід до повноцінного розслідування



Потреба продовжити збір доказів чи інформації

* Схему розроблено на підставі матеріалів Global Rights Compliance, LLP:
Тематичний огляд № 17 / 19 травня 2016

ПОВНОЦІННЕ РОЗСЛІДУВАННЯ

1. Мета: збір доказів та інформації для встановлення «істини» в ситуації, що склалася.
2. Рішення: Чи є підстави вважати, що були скоєні злочини, які підпадають під юрисдикцію МКС?

ТАК

Обвинувачений
постав перед судом

НІ

Справу
завершено

ПЕРША ЗАЯВКА

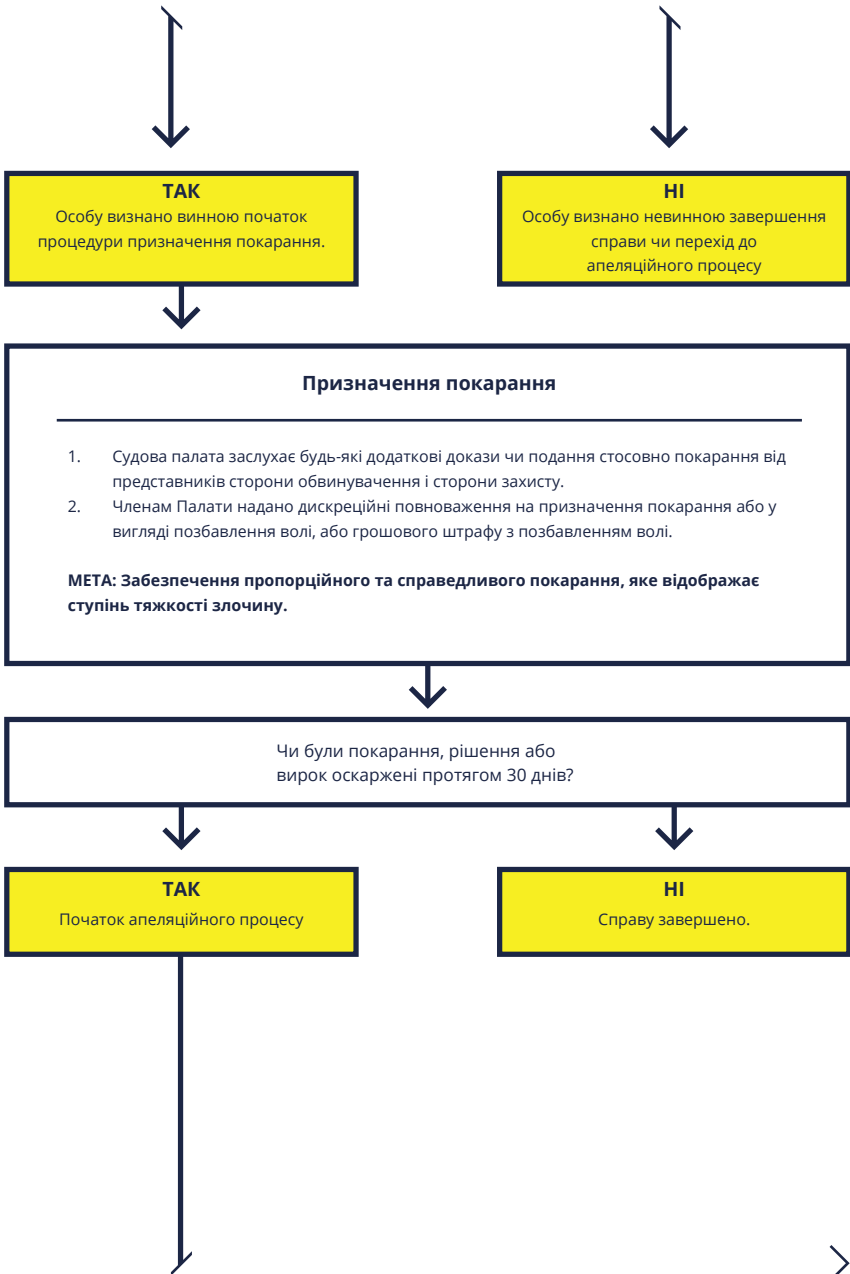
1. Обвинувачений постав перед Палатою попереднього провадження.
2. Обвинуваченого повідомлено про причину затребування його явки до Суду.
3. Обвинуваченого повідомлено про його законні права, включно з правом на клопотання про звільнення.

СЛУХАННЯ ЩОДО ПІДТВЕРДЖЕННЯ ОБВИНУВАЧЕНЬ

1. Зачитування обвинувачень, які вирішив висунути Прокурор МКС, перед Судом та обвинуваченим.
2. Надання обвинуваченому права спростувати висунуті обвинувачення чи надати власні докази.

РІШЕННЯ: Чи надала Прокурор МКС достатні докази наявності «вагомих підстав» вважати, що обвинувачений скоїв інкримінований(-і) злочин(-и)?







Апеляційний процес

1. Представники сторони обвинувачення і сторони захисту подають апеляцію на рішення, вирок або покарання, які ухвалила чи призначила Судова палата.
2. Сторона, яка подала апеляцію на рішення чи вирок, зобов'язана продемонструвати, що в основі такого рішення чи вироку були процедурні помилки, помилки у фактах або у праві.
3. Що ж до призначення покарання, то сторона, яка подала апеляцію, зобов'язана, ґрунтуючись на фактах справи, продемонструвати, що первинне покарання було непропорційним.

РІШЕННЯ: Чи продемонструвала сторона, яка подала апеляцію, що Судова палата припустилася процедурних помилок, помилок у фактах або у праві під час виправдання чи визнання винним обвинуваченого, які могли б вплинути на справедливість або переконливість ухваленого вироку чи призначеного покарання?

ТАК

Особу визнано винною; початок процедури призначення покарання.

НІ

Особу визнано невинною; завершення справи чи перехід до апеляційного процесу

Покарання змінено.
Справу завершено.

Вирок скасовано.
Справу завершено.

Призначено повторний розгляд справи

МИ БУДЕМО РАДІ ВІДПОВІСТИ НА ВАШІ ЗАПИТАННЯ

Amnesty international в Україні
Адреса: а/с 64, Київ, 01019, Україна
Телефон: +38044 228 96 75
Факс: + 38044 483 26 01
E-mail: info@amnesty.org.ua